
UDK 82.085:551.5
82.085:654.197

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno 30.03.1996.

Željana Nenadić

Hrvatska radiotelevizija, Zagreb

Ivan Čačić

Državni hidrometeorološki zavod, Zagreb

Milan Sijerković

Državni hidrometeorološki zavod, Zagreb

VREMENSKA PROGNOZA DANAS

SAŽETAK

Osnovne pretpostavke za učinkovitu vremensku prognozu na televiziji jesu kvalitetna meteorološka informacija i njezino besprijekorno predstavljanje.

Standarde izrade i predstavljanja vremenskog izvještaja u nas odredili smo prema standardima Svjetske meteorološke organizacije, koji se temelje na praksi najpoznatijih svjetskih televizijskih kuća, i prema rezultatima istraživanja mišljenja gledatelja o sadašnjoj vremenskoj prognozi Informativnog programa HRT-a.

Ključne riječi: *meteorološka informacija, Svjetska meteorološka organizacija, vremenska prognoza, standardi, neverbalna komunikacija*

1. UVOD

Vremenska je prognoza u gotovo svim medijima "najvidljiviji" i obično najvažniji dio meteorološke informacije. Po svojoj prirodi ona je njezin najsloženiji i najskuplji dio, jer nastaje kao krajnji rezultat: (1) mjerenja i motrenja u vrlo organiziranom i standardiziranom sustavu Svjetskog meteorološkog bdijenja, (2) vrlo brzog i složenog postupka prikupljanja i obrade podataka u svjetskim, regionalnim i nacionalnim prognostičkim centrima te (3) interpretacije podataka i produkata u nacionalnim prognostičkim službama. Napomenimo da cjelokupnu aktivnost ujedinjuje Svjetska meteorološka organizacija, pri čemu su u upotrebi najmoćnija i najsuvremenija računala i telekomunikacijska sredstva, meteorološki sateliti i radari te primjena najsuvremenijih metoda s područja prirodnih znanosti.

Osnovna je uloga meteorološke informacije zaštititi ljudske živote, materijalna dobra i okoliš, jačati ekonomsku moć društva i napokon poboljšati kvalitetu življenja. Stoga reducirana i pogrešna meteorološka informacija, jednako kao i njezino neodgovarajuće predstavljanje, mogu uzrokovati znatne materijalne štete, pa čak i ugroziti ljudske živote. Raspon potreba za meteorološkom informacijom vrlo je širok, od potreba države (npr. zaštita od elementarnih nepogoda) do potreba građana (nositi kišobran ili ne?).

Vremenska prognoza uključuje sve sastojke meteorološke informacije, najprodornije ostvaruje njezinu osnovnu ulogu i najobuhvatnije zadovoljava potrebe javnosti, pa je stoga javno dobro. Upravo zato javnost ima pravo raspolagati mjerodavnom meteorološkom informacijom i to prvenstveno u obliku opće ili izvanredne¹ vremenske prognoze.

Za najbolje korištenje vremenskom prognozom, predstavljanje meteorološkog izvještaja ima jednaku težinu kao i stvaranje meteoroloških produkata u svjetskim meteorološkim centrima. Zadatak je ovoga rada utvrditi standarde izrade i predstaviti meteorološku informaciju na televiziji te subjekte koji u tome sudjeluju, prema standardima Svjetske meteorološke organizacije² (WMO, 1987., 1995.) i rezultatima istraživanja mišljenja gledatelja o sadašnjoj vremenskoj prognozi Informativnog programa HRT-a.

2. SUBJEKTI IZRADE I PREDSTAVLJANJA METEOROLOŠKE INFORMACIJE

Glavni je nositelj i izvoriste meteorološke informacije prema javnosti Služba vremenske prognoze u sustavu Nacionalnog meteorološkog centra³. U nas je to Sinoptički sektor Državnog hidrometeorološkog zavoda. Valja napomenuti da Državni hidrometeorološki zavod obavlja ulogu Nacionalnog meteorološkog centra (Nacionalni meteorološki centar - Zagreb) i ujedno predstavlja Hrvatsku u Svjetskoj meteorološkoj organizaciji.

1 **Opća vremenska prognoza** - meteorološki izvještaj sročeni za potrebe medija, **Izvanredna vremenska prognoza** - meteorološki izvještaj u slučaju nevremena, opasnih i štetnih atmosferskih pojava, **Posebna vremenska prognoza** - meteorološki izvještaj prema posebnim zahtjevima korisnika (elektroprivreda, promet, građevinarstvo, zdravstvo, turizam i dr.)

2 Dalje u tekstu - **WMO** (World Meteorological Organization)

3 Dalje u tekstu - **Nacionalna prognostička služba**

S obzirom na važnost i posljedice ostvarivanja svoje uloge Nacionalna prognostička služba pod stalnim je sudom javnog mnijenja, ali i onih koji odlučuju o resursima Službe (mreža meteoroloških postaja, računalni i telekomunikacijski sustavi, uredi, osoblje).

Zbog vrlo širokog opsega korisnika s različitim razinama znanja s područja meteorologije i zbog njihovih zahtjeva, Nacionalna prognostička služba mora imati razumijevanja i sluha za potrebe javnosti. Da bi se to moglo ostvariti, potrebno je, uz dobro poznavanje prirodnih i tehničkih znanosti, koristiti se znanjem s područja sociologije i psihologije. Od osobite je važnosti poznavati tehniku predstavljanja i komunikacije s korisnicima. Osnovni je uvjet uspješnog predstavljanja meteorološke informacije - suradnja s medijima, što se ostvaruje partnerstvom, a utvrđuje sporazumima i dogovorima. U ulozi partnera mediji (1) ističu važnost Nacionalne prognostičke službe u društvu, (2) potiču potrebu za odgovarajućom opremljenošću mreže meteoroloških postaja, komunikacijskih i računalskih sustava, poboljšanja uvjeta rada Nacionalne prognostičke službe i, što je iznimno važno, (3) Službu čine vidljivom. S druge strane, u ulozi korisnika, mediji pokazuju zanimanje za kvalitetu, oblik, sadržaj i pravodobnost meteorološke informacije. Televizija je, kao medij s najvećim mogućnostima predstavljanja meteorološke informacije, najdjelotvorniji partner Nacionalne prognostičke službe u ostvarivanju njezine javne uloge te glavni nositelj prosljeđivanja meteorološke informacije u javnost.

Partnerstvo Nacionalne prognostičke službe i medija, posebice televizije, (1) omogućuje da jasna i nedvosmislena poruka pravodobno dopre do korisnika (osobito u slučaju nevremena), (2) povećava mogućnost dohвата širokog kruga korisnika s prognozama, upozorenjima i drugim izvješćima, (3) Nacionalnoj prognostičkoj službi potpuno omogućuje preuzimanje odgovornosti za meteorološke informacije i upozorenja. (4) osigurava izradu i poboljšanje kakvoće predstavljanja vremenske prognoze te sredstava prosljeđivanja meteorološke informacije - udruživanjem tehničkih i stručnih resursa i kapitala, (5) omogućuje ostvarivanje potreba javnosti na najisplativiji način te (6) smanjuje moguće sukobe i proturječnosti na najmanju moguću mjeru.

Jedan od važnijih zadataka WMO-a jest pomoć zemljama članicama u ostvarivanju kvalitetne meteorološke informacije, osobito njezina predstavljanja i prosljeđivanja informacije u javnost. Pritom ključnu ulogu igra Public Weather Services Programme (PWSP)⁴ čiji su zadaci: (1) jačati tehničke i stručne mogućnosti svake zemlje članice da u što širem opsegu udovolje potrebama društva, s posebnim naglaskom na sigurnost i dobrobit ljudi (imajući na umu opće socijalne i ekonomske okolnosti te opće društvene potrebe) te (2) poticati razumijevanje uloge Nacionalne prognostičke službe i educirati širu javnost.

U ostvarivanju tih zadataka WMO je poduzeo nekoliko akcija. Tako je Izvršni savjet te organizacije na svojoj 46. sjednici donio zaključak o pomoći Nacionalnim prognostičkim službama (posebno zemljama u razvoju). Godine 1994. na izvanrednoj sjednici stručnjaka PWSP-a upozoreno je na moguće nesuglasice između nacionalnih prognostičkih službi i međunarodnih televizijskih kuća te na potrebu njihove suradnje. U siječnju 1995. (Dallas, Texas) dogovoreno je da televizijske kuće surađuju s WMO-om kako bi nacionalne prognostičke službe bile što uspješnije.

4 Dalje u tekstu - PWSP (prev. Program prognostičkih službi za javnost).

3. UVJETI OSTVARIVANJA DOBROG PREDSTAVLJANJA METEOROLOŠKE INFORMACIJE

Meteorološka je informacija važan dio svakodnevnog programa nacionalnih i međunarodnih televizijskih kuća. Ona se može iskazati na različite načine: glasom, tekstom, grafičkim prikazom, brojčanim podacima.

Vizualna priroda televizije gledateljima omogućuje jednostavan i brz pristup meteorološkoj informaciji. Televizijske se kuće, za vrlo dotjerano predstavljanje informacije, često koriste visokokvalitetnom grafikom, obrađenom satelitskom i radarskom slikom.

Uspješno se predstavljanje meteorološke informacije pokazuje u tome da informacija dođe do korisnika što prije, u prikladnom obliku i da je razumljiva.

Iskoristivost meteorološke informacije uključuje vrlo složenu vezu između prognostičara, izvjestitelja, sustava prosljeđivanja informacije te gledatelja kao krajnjih korisnika koji primaju informaciju i reagiraju na nju. U osnovi, ona ovisi o razumijevanju potreba javnosti te o razini znanja gledatelja potrebnog za tumačenje i primjenu informacije.

Ključ uspjeha u poboljšanju korištenja meteorološkom informacijom u javnosti jest u praćenju i uspješnoj primjeni suvremene znanosti i tehnike, primjeni odgovarajućeg sustava prosljeđivanja meteorološke informacije, upotrebi iskušane tehnologije njezina predstavljanja, jačanju suradnje s televizijom, stalnom ispitivanju javnog mišljenja, zatim u primjeni djelotvornih programa izobrazbe stručnjaka i javnosti.

Radi što učinkovitijeg predstavljanja vremenskog izvještaja, u mnogim uglednim televizijskim kućama, uključujući i one koje proizvode međunarodni satelitski program, izvjestitelji su profesionalni meteorolozi (WMO, 1995.).

3.1. TEHNIKA PREDSTAVLJANJA VREMENSKE PROGNOZE

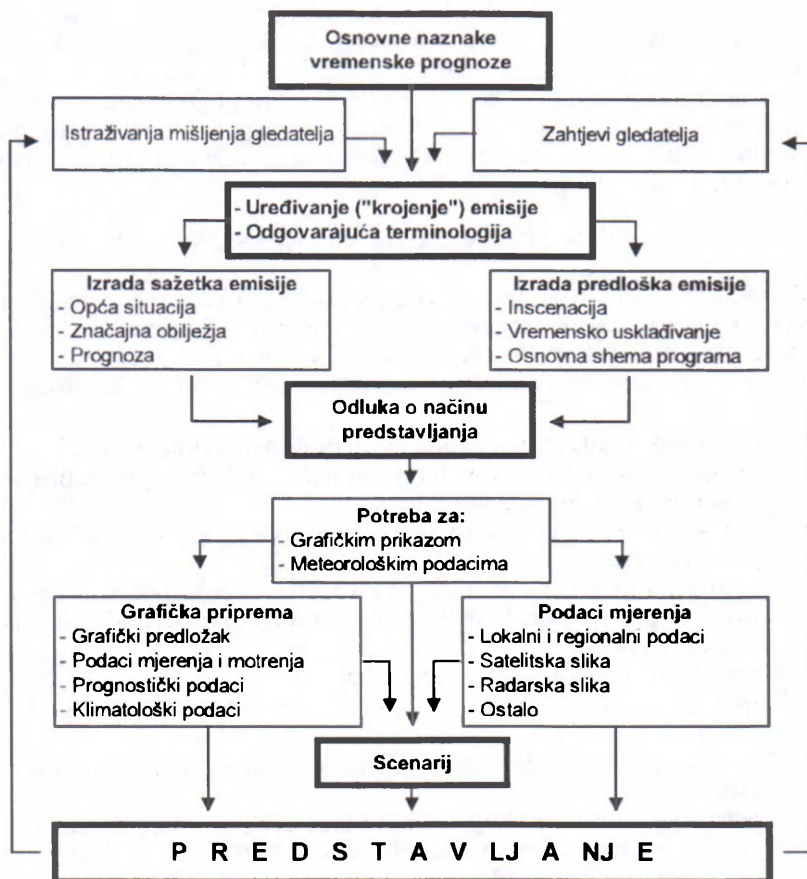
Svaki vremenski izvještaj koji se priređuje za javnost mora biti (1) informativan - kako bi istaknuo najvažnije meteorološke elemente i zbivanja te moguće posljedice tih zbivanja, (2) jezgrovit - kako bi zadržao zanimanje korisnika i djelotvorno izrazio ključnu misao, (3) jednostavan - kako bi se izbjegla zbrka i postigao željeni učinak, i napokon (4) uvjerljiv - kako bi zadržao povjerenje korisnika.

Priprema meteorološke informacije ovisi o stupnju hitnosti i o svrsi njezina predstavljanja. Informacija mora biti predstavljena u logičnom slijedu koji počinje s najvažnijim pojedinostima. To je osobito važno u slučaju kratkih izvještaja, nevremena i upozorenja na opasna vremenska zbivanja. Priprema predstavljanja vremenske prognoze pod utjecajem je više čimbenika:

1. **Potrebe korisnika** određuju sadržaj i oblik informacije (naglasak na zvučnom ili vizualnom prikazu) te jezik i način predstavljanja.

2. **Odgovarajuća terminologija** mora biti primjerena potrebama korisnika. Također mora uključivati jasne, jezgrovite i jednostavne riječi i izraze.

3. **Tekstualni elementi** moraju uključivati brz prijelaz na glavni dio informacije. **Grafički elementi** moraju biti logički povezani i uključivati podloge geografskih karata s jasno označenim mjestima za lako snalaženje i sagledavanje područja.

Slika 1. Izrada emisije vremenske prognoze na televiziji (I. Čačić⁵)

4. Pri upotrebi opisnih **geografskih i geopolitičkih termina** valja izbjegavati nejasno određene nazive lokacija ili nazive koji su poznati samo maloj skupini ljudi (može biti pogubno u slučaju određivanja mjesta nevremena). Stoga se treba koristiti opće prihvaćenom terminologijom.

5. Kao učinkovit završetak meteorološke informacije, posebno u slučaju nevremena i opasnih vremenskih pojava, preporučuje se **poziv na akciju**. Primjerice, izjave mogu uključivati sigurnosna pravila ili upute za odgovarajuće postupke koje gledatelj mora poduzeti radi smanjenja opasnosti i šteta.

Prema preporuci WMO-a (1987.) uređivanje ("krojenje") emisije sastoji se od izrade sažetka i predloška emisije, pri čemu se treba koristiti odgovarajućom terminologijom, te uzeti u obzir mišljenje i zahtjeve gledatelja (Slika 1). Sažetak

5 Prema (WMO, Meteorology and Media, Secretariat of the WMO - Geneva, 1987, No 688)

emisije sadrži opću vremensku situaciju, značajna vremenska obilježja i vremensku prognozu, dok predložak emisije uključuje inscenaciju, vremensko usklađivanje emisije i osnovnu shemu programa. Sažetak i predložak emisije osnova su za odluku o načinu predstavljanja. Prije konačne izrade scenarija potrebna je grafička priprema koja na predlošku priređuje podatke mjerenja i motrenja, prognostičke, a povremeno i klimatološke⁶ podatke. Podaci mogu biti predstavljeni i u brojčanom obliku. Od posebne je važnosti priprema slijeda satelitske i radarske slike.

3.2. PRAVILA PREDSTAVLJANJA VREMENSKE PROGNOZE

WMO (1987., 1995.) je na osnovi dugogodišnjeg iskustva svjetskih televizijskih kuća i nacionalnih prognostičkih službi prihvatio pravila za uspješno predstavljanje vremenskog izvještaja na televiziji. Izdvajamo samo najvažnija, koja ujedno smatramo nezaobilaznim u predstavljanju vremenske prognoze u nas:

- Meteorološku informaciju valja prilagoditi potrebama gledatelja.
- Gledatelji bi trebali lako uočiti i razumjeti najvažnije dijelove prognoze. Korisno je te dijelove na kraju ponoviti.
- Jasno se mora razlučiti informacija o proteklom, sadašnjem i budućem stanju vremena.
- Informacija o vremenu ne smije obuhvaćati preveliko područje niti smije sadržavati previše pojedinosti. Jasno se mora naznačiti područje na koje se prognoza odnosi.
- Upotrebljavati govor razumljiv gledateljima.
- Izrazi u prognozi moraju biti jasni i nedvosmisleni - kad god je to moguće.
- Predstavljati vremensku informaciju s entuzijazmom i dobrim humorom.
- Upotrebljavati prikaze koji izvještaj čine življim i daju dinamiku vremenskih procesa (animacija satelitskih i radarskih slika).
- Koristiti se grafičkim prikazima - kad je to moguće.
- Istaknuti uporabu suvremene tehnologije u motrenju i mjerenju, vremenskoj prognozi te informatičkom i telekomunikacijskom sustavu - kad god je to moguće.
- Oblik predstavljanja mora se prilagoditi različitim skupinama korisnika (u različitim emisijama i/ili različitim vremenima).
- Povremeno provoditi anketu o potrebama gledatelja i gledanosti emisije. Pritom izvjestitelj mora:
 - biti stručno provjerena osoba s izvrsnim poznavanjem meteorologije, koja uživa povjerenje gledatelja,
 - biti sposoban vremensku prognozu učiniti zanimljivom,
 - znati uskladiti jezične i grafičke sadržaje,
 - biti svjestan potreba gledatelja,
 - izbjegavati da svojim izgledom, odijevanjem, ponašanjem ili govorom

6 Meteorološki podaci o kolektivnom stanju atmosfere u nekom mjestu u određenom razdoblju.

- odvlači pozornost gledatelja od sadržaja izvještaja,
- znati prevladati rastresenost i nemir u ponašanju,
- ne povlađivati gledateljevim željama.

4. MIŠLJENJE GLEDATELJA O SADAŠNJOJ EMISIJI "VRIJEME"

Kakvu meteorološku informaciju žele gledatelji Hrvatske radiotelevizije i što misle o emisiji Vrijeme, koju gledamo nakon središnje informativne emisije - Dnevnika?

Potaknuti promjenama u predočavanju vremenskog izvještaja (navodimo samo neke: novi scenarij, grafički prikaz, izvjestitelj nije meteorolog, stojeći položaj), pokušali smo ispitati koliko je televizija novom vremenskom prognozom uspjela udovoljiti potrebama svojih gledatelja.

4.1. METODA

Istraživanje je obavljeno u razdoblju od listopada do studenoga 1995., metodom ankete. Ispitali smo 157, uglavnom redovitih, gledatelja emisije Vrijeme na području Republike Hrvatske (v. Tablica 1). S obzirom na broj ispitanika te na činjenicu da je to prvo istraživanje javnog mišljenja o televizijskoj emisiji vremenske prognoze u nas, riječ je o orijentacijskom⁷ istraživanju.

ISPITANICI		SPOL		Σ
DOB	ZANIMANJE	M	Ž	
18-30 (35)	<i>studenti</i>	6	14	20
	<i>službenici</i>	1	8	9
	<i>domaćice</i>		9	9
	<i>intelektualci</i>	6	4	10
30 (35)-55	<i>domaćice</i>		9	9
	<i>službenici</i>	5	4	9
	<i>intelektualci</i>	7	8	15
	<i>radnici</i>	3	7	10
55-75	<i>poljoprivrednici, ribari</i>	14	2	16
	<i>umirovljenici</i>	18	15	33
	<i>intelektualci</i>			
Σ = 157		74	83	17

Tablica 1. Struktura ispitanika

objektivno ranijeg bavljenja tim zanimanjem, svrstali smo u srednju dobnu skupinu. S druge strane, službenike i intelektualce do 35 godina uključili smo u mlađu dobnu skupinu, a one od 35 do 55 godina - u srednju.

Ispitanici su odabrani po dobi, zanimanju, spolu i mjestu življenja. Pritom smo, koliko je to bilo moguće, vodili računa o ravnomjernoj raspodjeli ispitanika u svakoj navedenoj kategoriji.

Za svako pojedino mjesto razmatrali smo mladu (od 18 do 35 godina), srednju (od 30 do 55 godina) i stariju (od 55 do 75 godina) dobnu skupinu. Tom smo prilikom odabrali ispitanike onih zanimanja za koje smo pretpostavili da bi za određenu dobnu skupinu bili najviše motivirani za potrebe naše ankete.

Mlađa i srednja dobna skupina preklapaju se u dobim granicama od 30 do 35 godina. Naime, domaćice, radnike, poljoprivrednike i ribare, od 30 do 35 godina, zbog

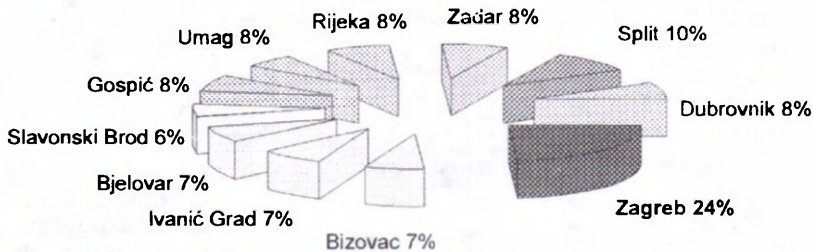
7 R. Supek, *Ispitivanje javnog mnijenja*, Zagreb, 1981.

U mladoj smo dobnoj skupini na području Zagreba ispitali 10 studenata meteorologije i 10 studenata fonetike. Posebnu smo pozornost obratili poljoprivrednicima i ribarima u srednjoj i starijoj dobnoj skupini, jer smo pretpostavili da vremensku prognozu s posebnom pozornošću prati upravo ta kategorija ispitanika. U starijoj dobnoj skupini ispitali smo i dva sveučilišna profesora s područja meteorologije.

Ispitivanje smo proveli u 11 hrvatskih gradova, od kojih se 6 nalaze u kopnenom području, a 5 na Jadranu (Slika 2). Sudjelovanje pojedinoga grada, u odnosu na ukupan broj ispitanika, bilo je od 6 do 10%. Iznimka je Zagreba sa 24% - što je u skladu s odnosom broja stanovnika Zagreba spram pučanstva u Hrvatskoj. Napominjemo da smo pokušali ravnomjerno obuhvatiti ispitanike u ruralnim i urbanim područjima.

Anketa se sastojala od petnaest pitanja zatvorenog tipa (alternativnih i onih s višestrukim izborom) i jednog pitanja otvorenog tipa u kojem su ispitanici mogli iznijeti mišljenje koje nisu izrazili u prethodnim upitima.

Pokušali smo istražiti što gledatelji misle o sadržaju emisije Vrijeme (informativnost, jezgrovitost i jednostavnost meteorološke informacije), o "medijskoj prihvatljivosti" novih izvjestitelja te o njihovu govoru i neverbalnoj komunikaciji.

Slika 2. Razdioba ispitanika po gradovima

4.2 REZULTATI

Prvim smo pitanjem tražili opću ocjenu o sadašnjoj emisiji Vrijeme. Ostalim pitanjima utvrdili smo mišljenje o pojedinostima emisije istraživanjem mišljenja i potreba gledatelja.

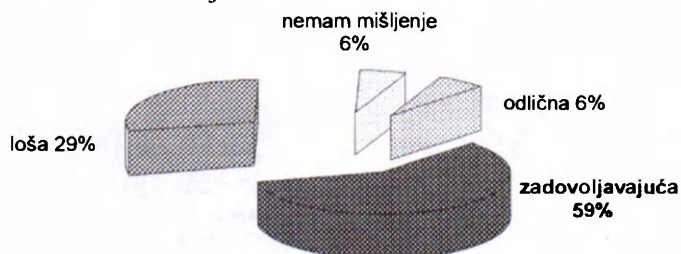
Na pitanje o mišljenju gledatelja o sadašnjoj emisiji Vrijeme (Slika 3) odredio se velik broj ispitanika, 94%. Samo 6% nije imalo određeno mišljenje. Više je od polovice ispitanika (59%) emisiji dalo zadovoljavajuću ocjenu. Ne treba zanemariti ni činjenicu da gotovo trećina ispitanika (29%) emisiju smatra lošom. Samo rijetki (6%) dali su odličnu ocjenu.

Uvjerljivost zadovoljavajuće ocjene općeg dojma osjetno je smanjena ocjenom grafičkog prikaza temperature (Slika 4) i vjetra (Slika 5). Gotovo polovica ispitanika grafičke prikaze smatra pretrpanim ili oskudnim, nečitljivim ili teško čitljivim, dakle lošim.

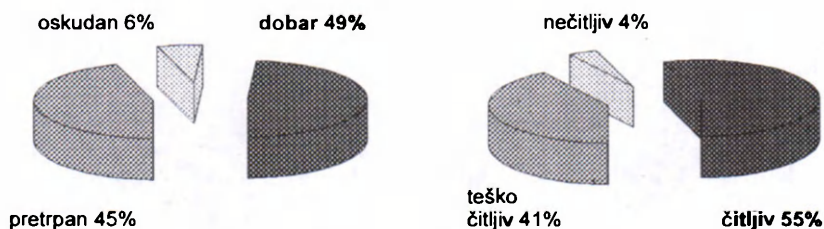
Zamjetna je oprečnost u ocjeni grafičkog prikaza vjetra (pretrpan 12%, oskudan 30%), što mišljenje gledatelja o prikazu vjetra čini upitnim.

Većina ispitanika drži da je grafički prikaz potreban za opis vremena proteklog dana (87%), a gotovo svi (98%) žele grafički prikaz vremenske prognoze

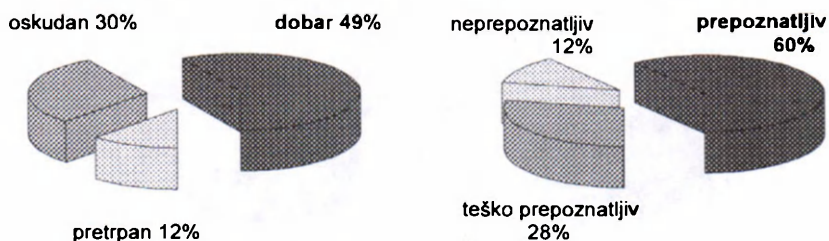
za sutra (Slika 6). Pritom većina gledatelja smatra da je za opis proteklog vremena dostatan jedan grafički prikaz, što upućuje na potrebu prikaza samo važnijih vremenskih zbivanja.

Slika 3. Mišljenje gledatelja o sadašnjoj emisiji Vrijeme

Slika 4. Mišljenje gledatelja o prikazu temperature

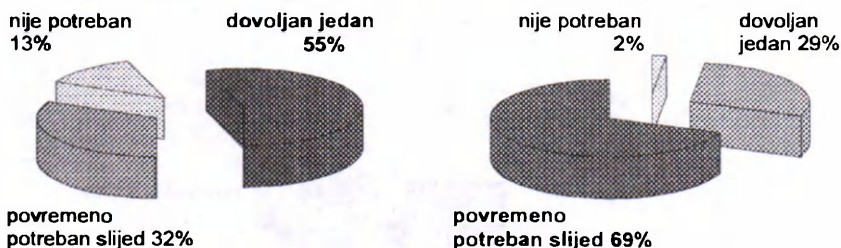
Slika 5. Mišljenje gledatelja o prikazu vjetra

U slučaju prognoze vremena za sutra, većini gledatelja (69%) nije dostatan jedan grafički prikaz. Ovo je stajalište posljedica činjenice da je vremenska prognoza za sutra važnija od opisa vremena proteklog dana te da jedan grafički prikaz povremeno ne može opisati vrijeme jednog dana (npr. ujutro magla, prijepodne sunčano, poslijepodne naoblachenje i kiša, navečer i u noći razvedranje). To bi ujedno bila i negativna kritika koncepciji sadašnje emisije Vrijeme, kojom se vremenska prognoza za Hrvatsku predstavlja samo jednim grafičkim prikazom (zanemarujući prognozu temperature zraka).

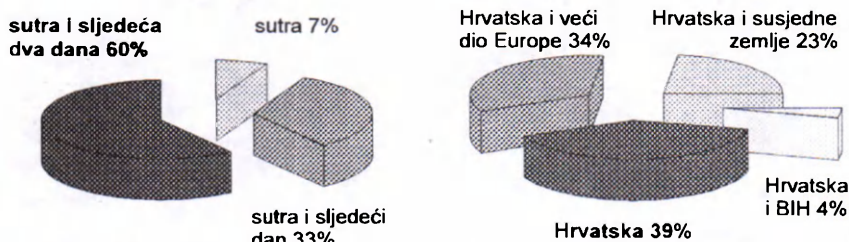
Ispitivanja su pokazala (Slika 7) da gledatelji najviše (93%) žele vremensku prognozu za razdoblje duže od jednog dana. Većina (60%) želi da prognoza, uz sutrašnji, uključuje i sljedeća dva dana.

Više od polovice ispitanika (57%) također očekuje vremensku prognozu koja uz Hrvatsku uključuje i druga područja - kao što su Hrvatska i veći dio

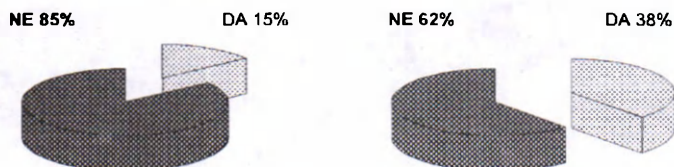
Europe (34%) ili Hrvatska i susjedne zemlje (23%). Vidljivo je da gledatelji nisu zainteresirani za vremensku prognozu koja se odnosi na područje Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine (4%).

Slika 6. Potrebe gledatelja za grafičkim prikazom za: a) vrijeme proteklog dana, b) prognozu vremena za sutra

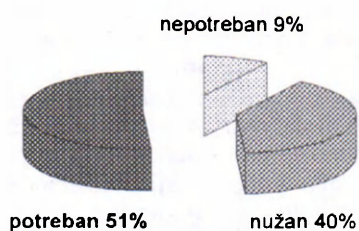
Slika 7. Potrebe gledatelja glede opsega prognoze vremena (razdoblje, područje)⁸

Slika 8. Mišljenje gledatelja a) s područja Hrvatske i b) s područja Zagreba o tome treba li u vremenski izvještaj posebno uključivati prognozu za Zagreb

Anketa pokazuje (Slika 8) da posebna prognoza za Zagreb, u sklopu naznačenog vremenskog izvještaja, nije zanimljiva za čak 85% ispitanika. Napomenimo da 62% Zagrepčana smatra kako prognozu vremena za Zagreb nije potrebno uključivati u vremenski izvještaj. Mogli bismo zaključiti da je to posljedica širokih mogućnosti dobivanja vremenske prognoze za Zagreb i u drugim javnim glasilima (Radio Sljeme, Radio 101, Radio Čibona, Večernji list).

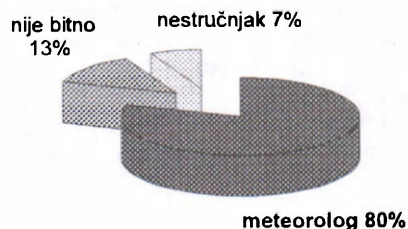
Opis i komentar vremenske karte želi više od 90% ispitanika (Slika 9). To upućuje na potrebu za razumijevanjem dinamičnih vremenskih zbivanja, uz stručan opis složenih uzroka i posljedica. Bez osnovnih znanja o djelovanju sinoptičkih struktura, kao što su ciklona, anticiklona, atmosferske fronte i sl. nema ni potrebe za opisom i komentarom vremenske karte. Stoga ova potreba zacijelo nije nastala slučajno, pogotovo ne u tako velikom postotku ispitanika.

Slika 9. Potrebe gledatelja za opisom i komentarom vremenske karte

Ispitanici nisu bili jedinstveni u mišljenju o sadašnjem pojašnjenju vremena na satelitskoj slici (Slika 10). Podijeljeno mišljenje (oskudno 46%, dostatno 47%) upućuje, usudujemo se reći, na nedostatnu izobrazbu gledatelja. Razlog tome moglo bi biti pojavljivanje satelitske slike u vremenskim izvještajima tek u posljednjih nekoliko godina u nas.

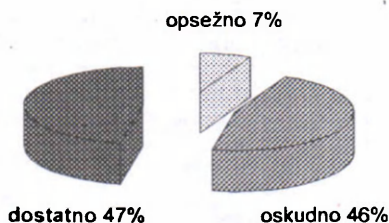
Zamjetan je podatak da čak 80% ispitanika smatra da opis i pojašnjenje vremena treba dati meteorolog (Slika 11). Valja podsjetiti na to da većina ispitanika ima prilike usporediti šestomjesečno predstavljanje vremenske prognoze, u kojem su izvjestitelji nestručnjaci, s prethodnim dugogodišnjim predstavljanjem meteorologa. Visok postotak ispitanika koji smatraju da meteorološku informaciju treba predstavljati stručnjak - meteorolog mogao bi biti ozbiljan pokazatelj nezadovoljstva gledatelja nastupom sadašnjih izvjestitelja. Treba reći da je određenje gledatelja za meteorologe sukladno zahtjevima Svjetske meteorološke organizacije⁹, odnosno iskustvima i praksi najvažnijih svjetskih televizijskih kuća¹⁰.

Slika 11. Mišljenje gledatelja o tome tko treba dati opis i pojašnjenje vremena

žena vremenska zbivanja pojasne u stojećem položaju, što znači da su prihvatili novi način vremenskog izvještavanja. Međutim, gotovo polovici anketiranih (47%) nije važno stoji li izvjestitelj ili sjedi. To se može objasniti sadašnjom

Objašnjenje možemo potražiti u tridesetogodišnjoj izobrazbi korisnika vremenske prognoze putem javnih glasila, posebice putem televizije. Gledatelji su pokazali visoku razinu spoznaje o tome da upravo opis i komentar vremenske karte utvrđuje meteorološku informaciju i čini je razumljivom i bliskom. Nažalost, to je iznad mogućnosti koje pruža emisija Vrijeme i ujedno i njezin ozbiljan nedostatak. Takvo mišljenje ispitanika zapravo otkriva nezadovoljstvo gledatelja postojećim stanjem. Mogli bismo reći da je to jedan od najsnažnijih prigovora koncepciji emisije.

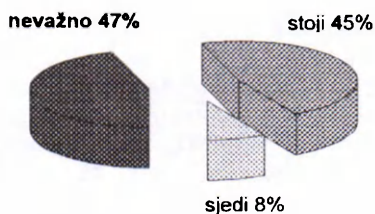

Slika 10. Mišljenje gledatelja o pojašnjenju vremena na satelitskoj snimci

Pokazalo se da je za 53% gledatelja bitan položaj tijela izvjestitelja (stojeći ili sjedeći, Slika 12). Rezultati su pokazali kako 45% ispitanika očekuje da im se slo-

9 WMO (1987). Meteorology and Media, str 28.

10 WMO (1995). A Guide to Public Weather Services Practices, Appendix 2, str 3.

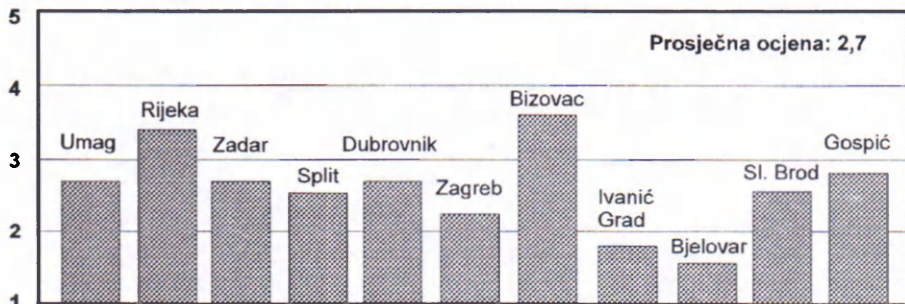

Slika 12. Mišljenje gledatelja o tome da li je potrebno da govornik sjedi ili stoji

situacijom u vremenskoj prognozi, gdje izvjestitelj, unatoč tome što stoji, dakle "pokretljiviji" je, ne ostvaruje mogućnosti neverbalnog komuniciranja koje mu pruža novi položaj tijela. Napokon, to mu ne omogućuje ni izostanak stručnog znanja.

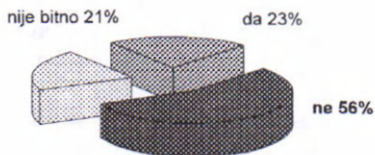
Prema istraživanju, prosječna ocjena govora sadašnjih govornika, na ljestvici od 1 do 5, jest 2,7 (Slika 13). Napominjemo da se vrijednosti prosječne ocjene po gradovima iz raznih govornih područja znatnije ne razlikuju od opće prosječne ocjene. To upu-

čuje na stroge kriterije prema govoru na televiziji. Razlog je tome svakako taj što gledatelji, osim što očekuju informaciju o vremenu, izvjestitelje doživljavaju i kao spikere. Tako su ih, naime, i sami nerijetko nazivali u odgovoru na posljednje pitanje otvorenog tipa.

Slika 13. Prosječna ocjena govora sadašnjih izvjestitelja po gradovima

Slika 14 pokazuje koliko sadašnji izvjestitelji uspijevaju uskladiti neverbalnu komunikaciju s onom verbalnom, dakle s izgovorenim porukom. Postavlja se, dakle, pitanje koliko su u takvoj situaciji sadašnji izvjestitelji medijski prihvatljivi. Veći je dio ispitanika (56%) primijetio neprikladnu gestu i mimiku. U prilog tome navodimo, riječima gledatelja, najčešće primjedbe iz odgovora na otvoreno pitanje: plešu pred kamerom, nesigurne i nespretne geste, previše gestikuliraju, nesiguran nastup, smiješni su i neuvjerljivi, nisu ležerni.

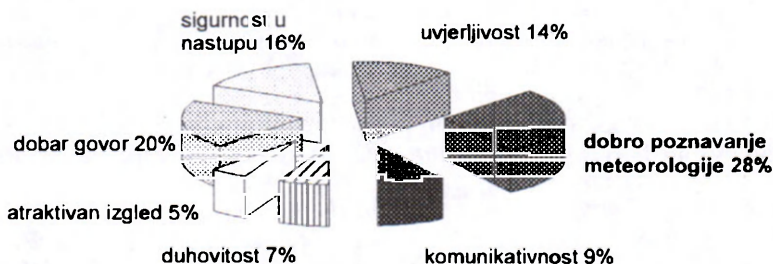

Slika 14. Mišljenje gledatelja o tome pridonose li sadašnji izvjestitelji držanjem tijela, pokretom ruku i mimikom boljem razumijevanju sadržaja

Takva je ocjena neverbalne komunikacije izvjestitelja neosporan pokazatelj neučinkovitog predstavljanja. Pokazuje se, dakle, da neverbalna komunikacija najčešće ne pridonosi uspješnom prijenosu meteorološke informacije.

Od sedam ponuđenih osobina govornika vremenskog izvještaja, gledatelji su trebali zaokružiti od dvije do četiri osobine koje smatraju najvažnijima. Slika 15 pokazuje odnos tih osobina (izražen u postocima) te njihovu važnost prema ljestvici koju su utvrdili ispitanici:

1. dobro poznavanje meteorologije
2. dobar govor
3. sigurnost u nastupu
4. uvjerljivost
5. komunikativnost
6. duhovitost
7. atraktivan izgled

Slika 15. Mišljenje gledatelja o najvažnijim potrebnim osobinama izvjestitelja (zaokružena od 2 do 4 odgovora od ponuđenih 7)

Sa sigurnošću možemo reći da su gledatelji prepoznali neka neosporna pravila predstavljanja meteorološke informacije putem televizije¹¹. To se prvenstveno odnosi na dobro poznavanje meteorologije i dobar govor, no valja također istaknuti sigurnost u nastupu i uvjerljivost.

Znakovita je slaba osjetljivost naših gledatelja na duhovitost u takvim sadržajima (samo 8%). Podsjećamo da se, prema WMO-u, uz entuzijazam, u predstavljanju vremenskog izvještaja preporučuje i dobar humor. Ipak, takvo mišljenje naših gledatelja ne umanjuje važnost preporuke WMO-a. Dapače, na autorima je naših vremenskih prognoza da, uz dobru mjeru humora, meteorološku informaciju učine "pitkijom", a izvjestitelje prihvatljivijima.

Osobito je zanimljivo da je atraktivan izgled izvjestitelja nisko rangiran (samo 5%) u ocjenjivanju najvažnijih osobina izvjestitelja.

Dodatnim smo pitanjem, otvorenog tipa, gledateljima omogućili da iznesu mišljenje o emisiji Vrijeme koje nisu mogli izraziti u prethodnim pitanjima.

Od 157 ispitanika, svoje je stajalište iznio 61 (36%) ispitanik. Od toga je 90% ispitanika, njih 55, prigovorima na koncepciju emisije umanjilo vrijednost opće zadovoljavajuće ocjene, dobivene odgovorom na prvo pitanje (v. Sliku 3), dok se manjina (4 ispitanika, dakle samo 7%) odredila pohvalom. Dva ispitanika

¹¹ v. 3.2 Pravila predstavljanja

(3%) nisu imali namjeru niti prigovoriti niti pohvaliti (pr.: *Rado bih poslušala lirske komentare dobrih i iskusnih meteorologa, ali u biti ne smetaju mi ni simpatici spikeri.*, profesorica, 35 g.).

Gledatelji su najviše prigovora uputili izvjestiteljima (18) - njihovu govoru i neverbalnoj komunikaciji. Prema učestalosti slijede prigovori koje smo svrstali u tzv. opću kategoriju (11) - (pr.: *Neukusno i nejasno.* dipl. ing., 38 g.). Devet ispitanika drži da je slaba informativnost emisije. Negativna je kritika emisiji također upućena zbog loših grafičkih prikaza te zbog neprikladne zemljopisne podjele Hrvatske. Nemali broj ispitanika, u takvim emisijama, informaciju o vremenu želi čuti od meteorologa. Bilo je i nekoliko prigovora trajanju emisije (*predugo traje*), dok je manjina prigovorila da izostaje izobrazba javnosti.

Izdvojili bismo nekoliko zanimljivih odgovora naših gledatelja:

Govornici bi trebali puno manje plesati pred kamerama, a reći puno više konkretnog o vremenu., domaćica, 32 g., Ivanić Grad

U sadašnjoj prognozi previše je podataka, a govornici svojim držanjem i nesigurnim nastupom dekoncentriraju gledatelja. Meteorolozi su bili bolji: kraći i jezgrovitiji., prevoditeljica, 39 g. Gospić

Prezenteri loše govore i smiješni su., umirovljeni ekonomist, 60 g., Rovinj
Voditelji su prečesto dominantniji od prognoze, djeluju neuvjerljivo...., student, 24 g., Zagreb

Povremeno, nastup u emisiji Vrijeme djeluje neozbiljno (a ne duhovito), najviše zbog prekomjernog gestikuliranja., liječnik, 35 g., Slavonski Brod

Emisija Vrijeme trebala bi biti puno bolja, s obzirom na to koliko je ljudi gleda i koliko su informacije važne., domaćica, 30 g., Split

5. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Orijentacijom prema razvijenom svijetu Hrvatska je, primjereno svojim mogućnostima, preuzela obveze primjene svjetskih standarda na svim područjima. To se dakako odnosi i na djelatnost meteorološke službe i televizije. Posebice je važna primjena svjetskih standarda predstavljanja vremenske prognoze na televiziji, jer je posrijedi meteorološka informacija koja najobuhvatnije zadovoljava potrebe javnosti te stoga predstavlja javno dobro. Standarde predstavljanja vremenske prognoze utvrdio je WMO na osnovi iskustva najrazvijenijih svjetskih meteoroloških službi i poznatih televizijskih kuća. Svrha toga bila je omogućiti učinkovitu meteorološku informaciju, dakle vremensku prognozu učiniti informativnom, jezgrovitom i jednostavnom, imajući pritom na umu suradnju između Nacionalne prognostičke službe i televizije.

Kako bismo utvrdili koliko sadašnje televizijsko predstavljanje vremenskog izvještaja u novoj emisiji Vrijeme zadovoljava potrebe gledatelja i svjetske standarde, istražili smo mišljenje uglavnom redovitih gledatelja, metodom ankete. Pritom smo anketirali 157 ispitanika iz 11 gradova Hrvatske, u razdoblju listopad - studeni 1995. godine.

Ispitivanje mišljenja pokazalo je da su stajalište i potrebe naših gledatelja uglavnom u skladu sa standardima WMO-a. U tom su smislu orijentirane pohvale i prigovori ispitanika. Gledatelji su bili blagi u općoj ocjeni emisije

Vrijeme, ali vrlo strogi i zahtjevni u ocjenjivanju pojedinosti. Bilo je prigovora sadržaju emisije, ali i kvaliteti njezina grafičkog predstavljanja, te govoru i neverbalnoj komunikaciji sadašnjih izvjestitelja.

U skladu sa svjetskim mjerilima te očitovanim mišljenjem i potrebama ispitanih gledatelja, preporučujemo sljedeće standarde u izradi i predstavljanju vremenske prognoze na televiziji u nas.

Vremenski izvještaj treba sadržavati:

- komentar aktualnog vremena, koji ne smije biti nerazmjerno opširan u usporedbi s važnijim prognostičkim informacijama;
- vremensku prognozu za Hrvatsku i veći dio Europe ili barem susjedne zemlje;
- vremensku prognozu za sutra i sljedećih jedan do dva dana;
- korisne i zanimljive vremenske informacije, pritom treba izbještavati nebitne pojedinosti.

Vremenski izvještaj treba predstavljati:

- vremenskim kartama (aktualnim i prognostičkim);
- satelitskim i radarskim slikama i drugim zornim izvornim ili animiranim meteorološkim pokazateljima vremena;
- čitljivim, prepoznatljivim i dojmljivim (estetskim) grafičkim prikazima najvažnijih sastojaka proteklog i budućeg vremena, pri čemu se veća važnost pridjeljuje grafikonu vremenske prognoze.

Izvjestitelj treba:

- biti stručno provjerena osoba s izvrsnim poznavanjem meteorologije (uputno je da to bude meteorolog) te dobar govornik;
- znati uskladiti grafičke prikaze s jezičnim sadržajima i to u logičnom i prikladnom vremenskom slijedu;
- nastojati da vremenski izvještaj predstavlja u stojećem položaju i da neverbalnom komunikacijom ističe najbitnije dijelove izvještaja;
- izbještavati da izgledom, odijevanjem, ponašanjem ili govorom odvlači pozornost gledatelja od sadržaja izvještaja.

Uz navedena pravila, svakako preporučujemo i standarde WMO-a navedene u Poglavlju 3.2.

Napominjemo da su u radu predstavljeni rezultati orijentacijskog istraživanja. Riječ je o prvom istraživanju takve vrste u nas, pa potvrdu dobivenih rezultata svakako valja pribaviti novim istraživanjima, prvenstveno na većem uzorku ispitanika. Nadamo se da će dobiveni rezultati i utvrđeni standardi pridonijeti dobrom predstavljanju vremenske prognoze na Hrvatskoj televiziji.

Osobito nam je zadovoljstvo istaknuti da je ovaj rad ostvarenje jednog od osnovnih standarda WMO-a, zdrave i produktivne suradnje Meteorološke službe i Televizije.

ZAHVALA

Veliko nam je zadovoljstvo zahvaliti gđi Haleh Kootval, voditeljici Public Weather and Operational Information Unit, World Weather Watch Department, WMO, na susretljivosti i pomoći koja je bila od presudne važnosti za uspješno ostvarivanje ovog istraživanja.

Posebno zahvaljujemo prof. dr. Ivanu Penzaru, mr. Jagodi Granić, mr. ph. Gianpaolu Petretiću, prof. Kati Zalović-Fišter, Vinku Zidariću, Željani Nenadić, Ivančici Banković, Dubravku Bartulcu, Dijani Hodalić, Nataliji Lugarić, Mirku Matasoviću, Majdi Mikulandri i Ingi Kratofil bez čije pomoći ne bismo mogli provesti planiranu anketu te tako ostvariti ovaj rad.

Osobitu zahvalu upućujemo prof. dr. Ivi Škariću i prof. Jasmini Nikić na potpori i korisnim savjetima. Također zahvaljujemo prof. Tomislavu Ladanu na iscrpnim jezičnim uputama.

REFERENCIJE

- Barbara McNaught-Watson** (1995). *The Presentation and Documentation of Weather Information*. WMO Bulletin, Vol. 44, No. 2, Geneva.
- Rudi Supek** (1981). *Ispitivanje javnog mnijenja*. Zagreb, Sveučilišna naklada Liber.
- WMO** (1987). *Meteorology and Media*. Secretariat of the WMO, No. 688, Geneva, 19-28.
- WMO** (1995). *A Guide to Public Weather Services Practices*. Draft, Secretariat of the WMO, Rev. Sep.29/95, Geneva, 1-49.
-

Željana Nenadić
Croatian Radio and Television

Ivan Čačić
Croatian Meteorological and Hydrological Service

Milan Sijerković
Croatian Meteorological and Hydrological Service

WEATHER FORECAST TODAY

SUMMARY

Basic prerequisites of a good television weather forecast are effective meteorological information and correct presentation.

Establishment of the standards for the elaboration and presentation of meteorological information in Croatia are primarily based on the World Meteorological Organisation standards, which arrive from the world-leading broadcasting companies experience and from the public opinion on the current weather forecast presentation within the Informative programme of the Croatian Television.

Key words: *meteorological information, World Meteorological Organisation, weather forecast presentation, standards, nonverbal communication.*
